

Bibliotheca Rhetorum

In Quo Orationes Sacrae, & Panegyricae

Le Jay, Gabriel François

Ingolstadij, 1726

Gallos tam falli ab hoste nescios, quàm vinci. Oratio I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71028](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-71028)

GALLOS

TAM FALLI AB HOSTE NE-
SCIOS, QUAM VINCI.

ORATIO I.

Huit hæc dotes inter plurimas virtus Gallicæ Gentis non postrema, Auditores, ut ingenitum semper amorem recti, & expertem dolifucique animum vel hostibus approbabâit. Prognati, quotquot sumus, à genuinâ illâ veterum Francorum Gente, quibus in re bellicâ tam alienum ab omni fraude, quam invictum animi robur una laus fuit; eandem hanc non in ipso tantum nomine habemus consignatam, sed etiam in moribus multò magis expressam hæreditario quasi jure gloriamur. Hinc si quid usquam inter nos finitimásque vel exteris Gentes ortum diffidij, ita diremptum est, ut partam bello famam non stratagematum dolis, sed animi sinceræ virtutis debeamus.

Hanc verò laudem, quam nobis vel negavit, vel
invidit nemo, quoties de armorum gloriâ decer-
tandum fuit, ne quis præripiendam putet. Ex quo
nacti hostes ejusmodi, qui fallaciâ pugnare malling
quām virtute, instructas in perniciem nostram in-
fidias suos in auctores convertimus. Sic enim
inanis hoītium versutias meliore astu & salvo sin-
ceritatis jure eludendas censuimus; ut amplior
deinceps Galicæ fortitudini campus pateret, &
quem parandæ gloria aditum fraudes præcluse-

rant, eundem delusæ fraudes liberiorem aperi-
rent,

Tria cùm sint rerum magnarum veluti prin-
cipia; Providentiæ lumen, Fortitudinis robur, &
amor Gloriæ, quæ magnetis instar hanc trahit, il-
lam dirigit; rem satis promovere suam hostis pu-
taverat, si quam ex illis laudibus partem deterens,
Gallis quomodocumque illuderet. Res itaque hoc
anno utrinque gestas, dum attentiùs considero, id
præcipue vel inimico Fœderi, vel ejus Principi cer-
tè videretur fuisse propositum; ut & rumorum infi-
nitâ quâdam multitudine, & consiliorum in spe-
ciem oppositorum varietate, anxiam, perplexam,
impeditam distineret Galliæ prævidentiam: atque
adèo incerta & ancesps quâ parte esset oppugnanda,
nihil ipsa auderet tentare; sed ab imminentis un-
deaque periculi metu penitus occupata, totum
sic annum trahens otiosa ludibrio fieret. Sin mi-
nus processum foret hac viâ, neque perspicaciæ
Gallicæ facere sicut liceret; operæ pretium non
leve videbatur inaccessum aliquem fortitudini no-
stræ obicem opponere, & quam labefactare aperi-
vi desperârat, pugnam omnem detrectando ludifi-
cari & inanem reddere. Quòd si neque istud pro
votis succederet, hoc certè sibi præmittebat solatijs
Gallorum gloriæ illudi satis posse, si vacua abiret
æstas aliquando una, aut ijs certè carceret eventis,
quæ Gallorum nomini innatöque ipsis gloriæ desi-
derio suâ multitudine ac splendore responderent.

Huc ergo hostilis consilij ratio tota, vísque re-
cidebat; ut aut Providentiæ Gallicæ aciem falleret,
aut Fortitudinis eluderet impetum, aut avidam no-
bilioris Gloriæ spem frustraretur. Exiliimabat
Hostis scilicet, quo quisque natus est fortior, ita cæ-
teros ex animo suo metiri; & quem doli minùs ca-
patem effecit natura, eundem vulgo incantum &
minùs suspicacem nasci: sic ut quos aperto Marte
esse

esset arduum vincere, multiplici fraude circumvenire non ita foret operosum. Demens qui Gallos non intelligeret tam falli ab hoste nescios, quam vinci.

Providentia nostra aciem astu non uno voluit hostis fallere: non elusam modò, sed & delusam sensit astutiam. Fortitudinis impetum speravit eludere: comitem nobis aut ducem Virtutis libertiam expertus est. Denique addiclam Gallicis expeditionibus Gloriam frustrari temavit; quam parabat imminuere Gloriam, auxit vel invitus.

Dicam uno verbo: Hostis callidi consilia cautè invertimus. Pugnam astu detrectantem, ad pugnam solerter adegitimus. Obsequentem vel invitâ fraude Gloriam nostras in partes traximus. Ita triplex hostilis fallaciae genus novo ac licto militaris astutiae genere vicimus. Quos ergo tam sàpè ut invictos ostentavit ex hoc loco solers Oratorum industria; eosdem jam quavis ex parte falli nescios omnique arte superiores intelligite.

I. P A R S.

Facit insitus hominum animis veri rectique amor, & innocuae cuiusdam malignitatis sensus; suis ut veteratorem implicitum laqueis, suâ calliditate delusum, nemo sine voluptate aliquâ non sentiat. Hoc hilariores Theatri scenæ, hoc lepidiores colloquij sales risu eodem excipiunt. Rem opinor vel non viderat ille, quem fraudum artificem unicum ac veluti à consilijs habet Europa; cùm novo bellandi genere, fallaces in Galliam dolos instruxit: veleas animo versabat artes, quæ spes, ut aiebat, suas non fallerent: vel certè sic existimabat hac deinceps viâ Gallos superari posse, aut nullâ. Videbat enim verò recentibus claros viatorijs; nec latebat homini provido ac perspicaci, imminuere sibi lectissimum exercitûs Gallici r̄bur,

bur, qui sparsas vieti toties Fœderis reliquias disperderet.

Hæc porrò difficultatis summa erat, ut paratam sibi suisque cladem, quoniam vi desperabat avertere, fallaciā saltē eluderet. Meminerat ille, quo eventu Politicum illud Effatum adhibuit, *Divide ut regnes*, neque minus istud speravit jam valitum, *Divide ut vincas*. Hac igitur spe fatus, Gallos non invictos fore, si quos magno numero venturos in Belgium metuebat, multas in partes divisos veluti dispergeret; ingentes destinat proximā expeditione copias, quæ Galliam ex omni parte totam quasi uno impetu invadant. Badensem ex Hungariā Principem acciri jubet, & in Germaniā ducem præficit. Sabaudum monet, ut ad oppugnandum Casale Pineroliūmque se accingat. Suas mandat Hispano partes; ut aliquā saltē belli specie Gallos in Caralauniæ finibus anxios habeat. Classem non minori apparatu quam strepitu ad exscensionem instruit. Ipse juncis Bataviæ, Germaniæ, Britanniæque viribus, sibi Bavaroque Belgium designat, singulis inde suo tempore, quantum foret opus, ad peragendum quod instaret, subsidia provisurus.

Neque verò istam consilij sui rationem aut celandam omnino, aut paucis tantum concredendam estimavit: imò; quæ cæteris in rebus prodesse sollet solicita arcani cura, non posse eandem in præsentia nisi obesse censuit. Sparguntur itaque sedulè, ac nullā non ex parte disseminantur rume res varij, vetera demum Galliam inter Europamque dissidia, decretorijs hoc anno fatis esse dirimenta: cruentum fore, terrā, mari, in littore, in finibus bellum: formidabiles esse jam in procinctu exercitus, qui Galliæ limites ab Hispaniâ, Italiâ, Germaniâ, Belgio primo Vere simul obsideant: clarissimos Europâ totâ Principes, Saba-

baudum, Badensem, Bavaram, ipsum Auriacum tanquam pro aris focisque pugnatores: Clasti ad excusum comparatae nihil nisi tempestatem opportunam deesse: Galliam denique obfessæ instar urbis uideaque concludendam.

Quid multa? Existimatis fortasse, in ijs, quæ serebantur, plus ostentationis suisse quam fidei: quasi verò iam parùm perspicaces, aut meticulosos adēd Gallos hostis putet; ut ludificari se verbis, aut inanibus terriculis commoveri patientur. Ita res se habebant, Auditores, ut jaētabatur; bellum, immane bellum toti Galliae imminebat. Exultabant hostes, triumphabant æmuli, amici, si quos adhuc patitur fortuna magnæ virtutis comes, indolebant; & universus orbis rerum novitate suspensus, quorum isthæc evaderent, sollicitè expectabat.

Ipsi verò Galli quid sentiebant, Auditores Alij, Politici, quos vocant, homines, ut sibi videntur oculati, qui rationibus suis mesiuntur omnia, quorum in arbitrio Regum fortunam positam dices: ij rem Gallicam summum adductam in discrimen, quia non videbant, quā consuli ipsi ratione posset, affirmabant. Alij meticulosi præter modum nostrisque plūs æquo diffidentes viribus, ita differebant; ut Galliam salvam & incolumentem hoc anno vellent, nihil auderent ulterius apprepari. Alij denique rem æquiūs cæteris æstimantes aiebant multa virtuti Gallicæ permittenda: esse hoc illius fatum veluti singulare, ut & numeri damnum virtus compenset, & pro hostium numero nova virtus accrescat.

Quid interim consilij sua Ludovico sagacitas dictitat, quo inānem elevet astutiam, suisque ipsam retibus impicit? Securitati Populorum abunde prospectum ratus est, si Philippum Fratrem, nomen Auriaco jām inde à Cassellerisi pugnā satis cognitum, subitis atque improvisis consilijs hostium unum

unum opponeret. Ipse verò viam ingressus hostem rectâ petit, & quem varijs Europæ partibus suppetias ferre meditantein noverat, sic occupat totum ex improviso; ut copias uno in loco omnes coérceat, eásq[ue] otiosas demoretur. Vix nuncijs, vix oculis credit Auriacus: mox inopinâ consilij novitate perculsus, hærere, deliberare, trepidare. Videt vel hoc primo Regis incessu disturbatas artes, dissolutas omniō technas, nec jam usui esse positas in propatulo machinationes. Tum se sibi uni vix sufficientem æstimans, nec rei suæ immemor, publicæ rei nuncium remittit. Valeto inquit, Germania, & suis se, ut potest, defendat armis: expectet suppetias Sabaudus, quantum volet: Fortuna nunc suæ permittendâ classis: me cura gravior deinceps premit, & rerum moles incubit major. Deceptus, elusus, circumventus, ne viclus quoque dici possum, providendum.

Nihil hic vel Auriaco, vel militari prudentia nostræ affingimus, Auditores. Nam quid aliud fecisset ille, aut quæ pars deinceps cum Fœderati commercij extitisset? Hinc proprijs ipium in castris Regius exercitus, illinc Buflerus coércebat. Hoc igitur restabat unum, ut turmas inter florentissimas otiosus diu suis putreficeret in paludibus, donec turpem ingenti clade sugam redimeret. Sic habemus muneris hoc tui, Regum sapientissime, quod decipi Gallia nec possit. Additos quidem præsentia tuâ Gallo militi animos vidimus non semel, eadem nunc interversas statim videmus hostium fallacias.

Ut elusas hinc patet otiosasque fuisse in Belgio Fœderis inimici copias; sic elusam ejusdem fuisse pariter insidijs circumventam Classem intelligite. Meminiatis, opinor, quantus esset, quam formidolosus Classis illius apparatus, quæ nostris superventura littoribus & Galliam latè populatura jacta.

jactabatur. Concurrebant multa quæ facerent fidem: numerus navium ingens. Machinæ, Pontes, omnis generis instrumenta ad exscensum compara-ta. Quis ex totâ illâ belli supellestile Martium tandem facinus aliquod non conjectâset? Nihil tamen minus, Auditores. Unum hoc erat con-silij, ut & immensas in Orientem opes magno Fœ-deratorum lucro cessuras exportaret, & auxiliares deferret Sabaudo copias, militare consilium nego-tiationis specie dissimulans.

At neque commodum satis iter per angustias freti, imò periculose videbatur, quamdiu Clavis Gallica Brestensem in Aremoricis teneret portum; unde viam cognoscere hostium & nolentes adoriri liceret. Eratigitur illa opinione metuque descen-sus elicienda multas in partes, varias in maris ora-
distrahenda: at secura minarum nec hosti pavido temerè credendum existimans portum nihilominus occupabat. Sensit Auriacus, atque ut est ad varias belli fraudes, si modò præstare se vadem non cogatur, peridoneus, novos statim sufficit dolos, apud credulas forte gentes fidem aliquam habituros; atque vario rei incendiariæ apparatu, varijs eo de consilio rumoribus, tertum ignem medio in portu adpromituit.

Opportunam hanc reciprocæ fraudi nactus occasionem Turvilius solvit è portu; nec timorem simulare dubitat innatæ fortitudinis conscius, ne qua illius doli, quem digrediens ipse componebat, suspicio incidet. Quo denum apud gentem ini-micam plausu, quibus exceptus gaudijs vix speratus ille nuncius, quo delatum est, timere tandem impavidos Gallos, & periculosam incendij metu Classem aufugisse? Continuò solvuntur anchoræ, quasi ad triumphum ituris; panduntur vela, & ve-luti re gestâ feliciter, festivas inter sociorum voces seceditur. Ibat longo Anglorum stipata comitatu

Auris.

aurisque suaviter aspirantibus Batavica Classis; & ad Fretum Herculeum, Herculeam veluti securitate accedebat. Verum ecce occurrit insperata Gallorum Classis, quae per occultos tramites Freto dum reddit, hostem nihil tale dubitatem praestolabatur.

Fingite vobis cogitatione, si potestis, Auditores, quantus hinc versis subito fatis stupor, quanta inde promptam expeditamque præsentientis victoriæ nostræ Classis exultatio. Unus aberat, aut victoriae testis more suo futurus Auriacus, aut suis certè has inter rerum angustias aliquod persiguum suscepitur. Quanquam quid fecisset? Res eò Nostrorum solertiæ erant adductæ, ut liberam fugiendi moram hostes non haberent: adeò Angli Batavique, populi, si Superis placet, quibus Neptunus sua revelasse mysteria crediur, Nauticæ artis, quam suam putant, videbantur obliti. Fidem certè omnem superat, ita rem suisse tractatam, ut spatios se iniquioribus concludi sinerent; nec secundæ tantum & dominantis, ut vocant, auræ potestatem, sed & Classis suæ permitterent, terras inter Classemque nostram novo veluti carcere intercepti. Ad extremum quid restabat, nisi ut ingens illa multitudo navium in unum conglobata, ac semetipiam angustioribus locis impediens, præda magis fieret, quam bellandus hostis objiceretur.

Sed mitto hic dicere, quam funestam victoria nostra cladem inimico Fœderi attulerit: quam multæ captæ naues, quantò plures depresso, lacerato, succinæ. Abstineo fusius persequi, ut productio per solidum diem certamine sola nocte appetens pugnandi vincendique finem fecerit. Parco viciis, ut magnanimos decet, Gentibus, quas jam non Commercij detrimenta, non singulorum damnatum premant, quam necessarius de Gallo victore sermo; adeò ut, quoties de partiendâ inter omnes clade

clade totâ hyeme contendetur, toties accepti vulnus;
toties delusæ fraudis memoriam oporteat
refricari.

Perspectum satis jam puto unicumque vestrūm.
Auditores, quantum triumphantis illius astutiae
fama apud sagaces viros detrimenti pati debeat;
nisi forte sit in eludendā fortitudine, quām in luden-
dā Providentiā felicior.

P A R S II.

Ut illudi acerbius forti viro non potest, quām
si virtutis exerēdæ locum astu quis subtraxerit;
ita ignavo homini nemo crudelius insultet, quām
si pugnam detrectantem pugnare nihilominus ade-
gerit. Hoc verò, si usquam aliàs, Nervindensis cla-
des comprobavit.

Desolatos præteritis cladi bus conjurati Fœde-
ris Principes hac spe recreaverat Auriacus, sic pro-
movendam hoc anno pollicitus rem communem,
ut non procul ab ipsis Regni penétralibus castra
metaretur. Dignum illud Britannici Imperatoris
audaciā consilium visum est Ludovico. Neque
hoc tantum, sed pro humanitate suā singulari &
partiri cum hōste voluit longioris viæ molestias, &
ad ipsius castra progressus, avidum in Auriacō, si
quis esset, laudis animum explere cogitabat: ut
qui domitum se hactenus ab inferiori Ducum ordi-
ne doluerat, viētus saltem ab invicto Rege solatijs
in clade aliquid, iind gloriæ inveniret.

At neque istis captus est illecebris Auriacus,
sive tantum à tanto Rege impertiri sibi honorem
vix crederet; sive larvatam personatamque Majes-
tatem cum æquâ legitimâqué potestate seriò non-
dum auderet committere; sive ipsa Ludovici præ-
sentia audaces réprimeret animos. Ut enim diffi-
cilius est propiores vicini solis radios, quām eos-
dem è longinquō intueri; sic neque ipsi tam facile

S. Vide-

videbatur præsentem hostem fixis oculis sustinere, quām contemnere absentem. Ut ut est, tam æquam virtutis exerendæ conditionem respuit male consultus, maluitque, si ad pugnandum cogeretur, Martis aleam cum Luxemburgio rursum experiri; futurum fortè confisus, ut fortunatior evaderet Britannicus Imperator, quām Batavorum aut Dux, aut Consul olim extitisset.

Id tamen quanquam novum & insolens miratur nemo: alios habet ad gloriam aditus priscis Heroibus ignotos. Censuit nempe hoc unum sibi honorificum satis, si Gallicæ fortitudinis imperium, cui nihil arduum aut invium maximè Regis ad præsentiam esse solet, multa fallendi arte posset eludere; & qui Ajacis virtutem æmulari non valebat, Ulyssis certè astutiam exhiberet. Meminerat etiam fortasse veteres illos Germanos, ex quibus prognatum se gloriatur, quanquam laudis pugnæque avidos, gloriosum sibi duxisse, si quo modo Cætarem, rapidosque victoriarum cursus morarentur; saltibusque suis & paludibus clausi, inaccessum armis vietricibus munimentum opponentes.

Hoc fretus exemplo simul & accensus Auriacus muniri castra jubet; saltem ut qui se invictos jure suo Galli exitimant, viatores se esse aliquando dedicerent. Continuò vidisses collectas totius Europæ vires abjectâ omni laudis alterius curâ securitati suæ adlaborare; alios fossam ducere, alios vallum circumdare, alios aggerem extruere. Sed quid ego hic fossam, quid vallum, quid aggerem dico? Fossæ fossis, vallis valla, aggeres aggeribus adduntur, accumulantr, multiplicantur. Nunquam Acheron ipse, quem Siyge novies interfusâ circumseptum Poëtae fabulantur, tam difficiles Manibus inferis moras obtendit. Fossas quatuorde-
cim non minus una suis vallatas munitionibus ac
re-

repagulis defensas numerâsses. Accedebat ex longo prævisa opportunitas loci, sepibus, rivis, p²⁻ ludibus, saltibus intersecti: sic ut ad castrorum defensionem & ad provida cœti Principis consilia, ars & natura conipirâsse viderentur.

Unus tamen se offerebat per angustias pagi, quem Nervindam vocant, quanquam difficilis accessus: sive id aut vigilantiæ Ducis, aut perspicaciæ potius exciderat; sive relicta de industriâ malignus quidam, uti fortè gloriabatur, aditus; non tam ad provocandam audaciam, quam ad castigandam temeritatem compositus.

Hic verò quid miremur magis. Auditores, an expertem periculi in Auriaco securitatem; an aviam discriminis & contemptricem in Gallis audaciam? Erat sanè in tantâ pugnandi vincendique morâ, unde virtutis præservidæ Gallos pœniteret, qui novum in singulas horas exurgere hostem vellent. Et quanquam hæc ipsa, quam ferebant iniquiùs victoriæ prolatio, novam in dies ignaviae labem Auriaco inureret; tamen, quia venisse Gallis, vicisse est; spes differri vel uno die suas, idem esse atque auferri æstimabant.

Plaudebas interim tibi hominum, ut conjurato Fœderi videris, astutissime; & elusum Gallicæ fortitudinis impetum confidebas; hac confidentiâ fretus, quia majorem multò propugnaculorum molem, quam Germani olim tui Cæsari objecissent, nobis opposueras. Tamen nesciebas alia esse ingenij, alia virtutis stratagemata: Ac licet Germanicam simplicitatem multa calliditatis arte longè superes; non cogitabas, tibi non alterius Cæsar, sed Ludovici virtutem sustinendam? Quanquam ne metue: non faciet Ludovicus, ut victimum te ab ipso, quoniam id honoris inconsultè abnuisti, aliquando superbias. Hanc dabit Luxemburgio provinciam, novit ille quâ parte sis impetendus; tûque,

S 2

quid

quid vera virtus contra dolum valeat, rursum ex-
periēre.

Atenim quid agimus, aut quid meditamur, Auditores? Exercitum nempe, amplum numero, valentem robore, superbo Europæ delectu collectum, munitum castris, vallatum aggeribus, ipsi temeritati invium aggrediemur? Idne prudeenter minus, quam viriliter suscepimus, excutiat otiosus si quis velit. At ecce jam ad manus ventum est; nescit longiores moras virtus Gallica, & impatiens teneri, erumpit, emicat, volat; Nervindam petit, obsidet, premit: Nervindam fatalem illum, ut sperabant hostes, virtutis Gallicæ & scopulum & tumulum.

Neque etiam existimate, Auditores, genitus illud victoriæ fuisse ejusmodi, ut primo quoque impetu parta, vel labore nullo redempta sit. Hostes nacti sumus contra morem strenuos; qui nec latessiti refugere, nec oppugnati cedere, nec vieti semel absistere noverant: iterum iterumque pulsati, fusi, fugati, neandum à pugnando, aut certè resistendo abstinebant.

Expugnata tamen Nervinda est. At victoriæ quantula pars! Restabant impetenda castra: labor ultimus, & summus. Dixisse enim verò positam pro castris Nervindam, quâ veluti escâ illecti Galli, spe ulterioris prædæ in paratos sibi laqueos incidenter. Hinc enim per angustas fauces vendendum in brevem contractamque platitudinem, ubi nova periculorum seges. Ibat nihilominus non tam ad pugnam, quam ad certam stragem Equitatus Regius; quem eminus hostes conspicati, exultare jam animis, & oblatum sibi vindictæ locum gratulari. Quæ tamen ut certior sit & amplior, coercendam illam tantisper, & iræ parcentum putant. Verebatur hostis scilicet (tam parum nota Galorum indoles) ne primo impetu attoniti, qui ducebant

bant agmen, cautiūs recederent, & speratā ipsum
prædā fruſtrarentur.

Vixdum tamen explicati pauci Equites statim
in castra provolant, & stricto mucrone minacem
hostium ferociam antevertunt. Mutata jam rerum
facies, revulsa septa, clauſtra perfracta, aggeres
dissipati. Nam quid adoriri metuiffent, qui tam
ardui periculosoque operis Duceſ ac Principes ha-
bebant, Carnutensem, Borbonum, Contiacum,
Nobilitatis Gallicæ & Robur & Exemplum. Eſſet
certè unde Victoria posset meritò redargui; ſi ipſo-
rum obsequijs dudum mancipata, ſolitā dubijs in
rebus fide caruifſet. Nihil querimur, Auditores;
ex quo Victoria noſtra eſt, nusquam aliās fidem il-
luftriūs approbavit. Quisquis reſtitiffe auſus eſt,
temeritatis pœnas dedit; quisquis auſugit, ſuam,
Harcuroio vindice, luit ignaviam. Si quis antem
maiora veris narrari putet, Auriacum consulat; qui,
dum progressus cæteros, & Carolopoleos obsidio-
nem placido ſpectavit ac tranquillo vultu, Nervin-
densi Victoriae quaſi ſigillum appofuit. Sed hæc
tantarum rerum commemoratio, vereor, ne quid
Gloriæ præripiat; quæ dudum nos ad ſe volentes
rapit.

III. PARS.

Avidam gloriæ gentem inter angustos vulga-
rēſque armorum eventus coērcere, luſiſſe eſt, Au-
ditores. Atque hic demum ſcopus fuit, in quem
hostes Galliæ poſtremò collimārunt. Scilicet hoc
unum ſupereſte ſolatij vi debeat, ut, quoniam fa-
cere non poterant, ne totus hic annus magno rei
Gallicæ bono cederet; faltem illius ſplendorem
obſcurarent; ac neque responderet Gallorum fa-
mæ, neque ſpem avidam gloriæ, quam præcepe-
rant, ſatis expleret. Quod ſi vel ſemel fuiffent
conſecuti, futurum omnino conſidebant, ut Gal-

los magnis jam rebus assuetos illius Idemum belli pœniteret, quod novis insolitusque eventis caruisset. An verò sua eos ratio sefellerit, an reſ hoc anno gestæ nomine Gallico dignæ videri debeat, per vos aſtimate.

Rem ubique strenue felicitérque, vel hostium consensu gessimus. Conjuratas totius Europæ vires aut fregimus, aut elusimus: exigua numero copias castrorum solertiā & celeritate omnibus in locis auximus, ac veluti multiplicavimus: nihil clam, nihil non aperte atque ipso hostium in conſpectu, aut suscepimus, aut confecimus: tribus prælijs ijsdemque decretorijs, bis terrâ, semel mari, plenè cumulatéque vicimus: tres Urbes eāsque primarias ac fortissimas expugnavimus: quod armorum vis non effecit, id ipso nominis terrore perfecimus: in tantâ rerum prosperè gestarum multitudine, varietate, magnitudine, nihil damni, nihil detrimenti, nihil adversi pertulimus: denique non hostium modò pavidam expectationem, sed & ipsi spes nostras superavimus: rogo vos, Auditores, si nondum fames gloriæ satiata, quid illam explere possit?

Agite enimverò quæ pars Europâ totâ victores Gallos non sensit? Sensit vel in fīli Regis clade vietricem Luxemburgij audaciam Britannia: sagacem Lorgij solertiam Germania: patientem morę Villaregij efficaciam Belgium: vividam Catinati cautelam Sabaudia: providum Noallij vigorem Iberia: actuosa Estræi peritiam mare internum: acrem Turvillij industriam Oceanus.

Sunt hæc certa virtutis Gallicæ monumenta: quid porrò cum istis Hostes conferant? Quid Auriacus in Belgio tot millibus hominum circumseptus? Quid Auriaco additus comes & consiliorum particeps Bavarus? Quid avidus gloriæ Badensis superbissimum totius imperij deleatum secum trahens?

hens? Quid tota, quām latē patet, Hispania ad audiendum aliquid comparata? Quid minax Sabaudus invictis illis tempérque victricibus turmis instrutus? Quid Angliæ, quid Bataviæ vires in unâ eadémque classe fœderatæ? Victi penè omnes, aut omnes faltem otiosi.

Tamen dicamus quod res est: Auriacum fuisse toto hoc anno otiosum, nihil adeò mirum, Auditores. Hunc novimus mirūm quidem in proponendis consilijs acrem ac vividum: in præcavendâ periculorum serie sagacem ac solerterem: at in re agendâ strenuum ac felicem, nemo illum ausus est suspicari. Neque verò hanc laudem vel affe~~c~~tet ipse, vel invideat. Si quod mo~~d~~ argutè totâ hyeme differendi vel apud Batavos in Comitijs, vel apud Anglos in Senatu argumentum nactus erit; si novas fallendi artes excogitare; si belli plures in antios producendi vias invenire potuerit; hoc demum contentus satijs, cætera Fortunæ facile permiserit.

Sed Bavaram, Auditores, virum tam pugnacem, tam prælijs assuetum, non est adeò promptum intelligere tam amantem otij: nisi fortè frequenter cum Auriaco commercium id effecit, ut dederet victorias, & actuosus ille pugnandi ardor refrigericeret.

Sabaudum verò nemo dubitet venisse hoc animo præparatum; ut pugnaret fortiter, ne Sabaudi nomen solum, ac rei ipsius inane gereret. Incensas agebat eodem studio copias: & destitutus exercitu Catinatus nullam nisi solo cauti & infidiosi Ducas nomine facere moram videbatur. Verùm in obsidendo frustra Casali Pineroliisque tempus male consumpsit & vires infregit suas: melius actum cum infortunato Principe, si bellandi ardorem conflij vis adjuvisset. Utramque Classem contrà, An-

glicam & Batavicam nimia delusit sagacitas, ac perdidit.

At Badensem Principem, Heroem illum Orientis spolijs onustum, Domitorem Hungariæ, Ottomaniæ Imperij terrorem; quem nobilioris cujusdam colligendæ in Germaniâ Laureæ confidentia medijs è triumphis exultantem rapuerat: illum, inquam, junioris Principis adventu conterritum hæsisse ipso in vestigio: reveritum esse Philippoburgi Expugnatorem: avidum laudis repressisse impetum: confisum esse castrorum latebris, ac veluti cavo absconditum delituisse: hoc miraremur porrò, Delphine Serenissime, nisi iamdiu fecisses omnibus exploratum, præsentiam tuam magni exercitus instar esse.

Sed quod me rapit, Auditores, Gallicæ gentis actuosa vis & incredibilis celeritas? Unam video, an multiplicem, an eandem varijs in locis objectam & quasi recens, ac de integrō procreatam? Nam quo tandem nomine designabimus peragratas ab ijsdem copijs tam multas tamque disjunctas exiguo tempore Europæ partes; neque tam passibus quam viatorijs consignatas? Vix illæ domito proprijs in castris Auriaco, in Aremoricas ac Neustricas oras excessere; seu jam pœniteret cœpisse partem quietis aliquam, seu laboris periculique aleam cæteris inviderent, rursus in Belgium revolant: inde repressis in Germania Badensis Principis conatibus, in ultimos Pedemontij fines permeant: ibi vix sumpto concubiae noctis ad respirandum spatio, ecce manè primo cum hoste jam concurritur, conseritur, depugnatur.

At qualem & quantum hostem fatigatis iamdiu per immensas itinerum asperitates putatis fuisse Gallis objectum? Neque enim cum Sabaudicis modo legionibus, aut montanis illis latronibus, quibus à Cirratis canibus nomen est, decertandum erat:

erat: (quanquam nec satis æquis conditionibus fessus labore via miles, fractis & exhaustis penè ut par erat, viribus, quietum, integrum, ac vigenter aggrediatur) at cogitate viætrices Leopoldo sponsore turmas, assuetas triumphis, invictas: Equites cataphractos, qui nec plagis, nec morti facere locum viderentur: Gigantes, qui juventutem Gallicam non minore fastu despicerent, quam superbus ille Philistæus parvulum Davidem olim continebat. Viros illos denique cogitate tam offensis animis, tam capitalibus odijs ad perniciem nostram incensos, ut contra fas legesque belli, Gallos ad unum omnes impio etiam sacramento internectioni devovissent: non humanitate minus quam fortitudine inferiores nobis, qui certi vincere, vel in ipso pugnae aditu commune victis persiguum aperuimus. Hic erat virtuti Gallicæ sustinendus hostis, coercendus, superandus.

Jam illi processerant in aciem, & superbam virim ferociam ostentantes, se se à reliquis copijs sejunxerant, quasi primos iectus illaturi. Progressiuntur obviām nihilominus Equites Galli. Illi subsistere, ac veluti confidentioris audaciæ jam pœnituisse, frigescere. Non ulti tantam in hoste tumido ignaviam juventus Gallica; sed effusis statim habenis hostes invadit, urget, premit; & impressione semel iterumque ac tertio feliciter factâ turbatis ac trepidantibus insultat. Frustra illi æratae moles & invia ferro corpora obtendunt: pulsantur, proruuntur, & qui nullum vulneribus spatiū dabant, subvertuntur. Inde rupti ordines, mota omnia, & fluctuanti similis acies ingentem Victoriae campum aperit. Instant avitæ virtutis, originisque memores Fratrum par nobile Vindocini, Vinsius, Hoguettus, luctuoso mox heu! fato perimendus, Larræus, Varenna, Uffonius, & fugitantes turmas dissipant ac concidunt. Tûque, tametsi de te si-

Iuisti, Catinate, totam victoriæ laudem in singulos dividens; non facies tamen, ne quod multiplices jam laureæ tibi vindicant Sabaudici nomen, illud novo deinceps titulo mereare. Frustra clam fore te æstimasti, qui præsentis ubique nemini latere poteras; qui singula pugnæ momenta ita moderabari, ut in te unum intuens Miles, Centurio, Legatus, sibi quisque officij partes quasi oculis legeret. Noli igitur tibi ipse, quam præripiat nemo, partam ad Marsaliam laudem invidere. Victoria illa tota tua est, quam ita informaras animo præviisque litteris descriperas, ut qui rei totius successum deferret, novi planè afferret nihil.

Persequamur porrò tristes fugientis exercitū reliquias, Auditores; at enim nemo se offert ex loricatis illis Equitibus. Circumspicio, video projecta miserabilem in modum & acervatim congesta equorum, equitumque cadavera: adhuc enses in manibus, in oculis spirantes minæ, in vultu mixta dolore ferocitas! Hæ illæ sunt victrices invictæque turmæ, quas ex Hungariâ non tam ad pugnam, quam ad victoriam properare dixisses? Hanc si laudem integrā intactamque vellent, debebant providere, ne sibi cum Gallis res unquam foret.

Quis interim Ludovici sensus, dum victoris ubique Galliæ fama personaret? Notum hoc tibi, Deus immortalis, cuius ante aras Princeps religiosissimus plenos grati animi affectus effudit. Tamen quidni suspicemur id sensisse illum, quod professus non ita pridem palam est, cùm victores ad Stinkerkam Galli nunciarentur? Sentio equidem, inquietabat Rex optimus, debere me Deo plurimum, qui nasci me Regem voluerit: at ei plus certè debedo, qui me Regem Galliæ præfecerit. Felicem enim verò te, Ludovice, qui Galli imperes! Feliores, te imperante, Gallos!

At,

At, ne quisquam narrari sibi fabulas, aut dari verba existimet; testes habemus rerum gestarum, eosque peridoneos. Non negabit veri amans Hispania, expugnatas suo in conspectu Rhodas, regnum ipsius omnium claustrum ac clavem. Fatebitur Badenis Heydelbergam, Palatinatus caput, inspectante borenissima exercitu occupatam. Nonaginta duas naves magno suo luctu, majore etiam detrimento captas vel depreffas renunciare possunt reliqua superitites, quæ sociarum cladem ac ruinam conspexere. Caroloregium, propugnaculum inimici Fœderis, unicum expugnati Namurci solatum, vidit obfessum diu junctus Bavarо Auriacus: at lenti præter morem Galli (credo ut præseniem stimularent acrius) nihil aliud profecere, nisi ut Spectatoris otiosi nomen, quod nuper ad Namurcum Montésque promeruerat, subterfugiens, ante expugnatam urbem recederet Britannos suos revisurus.

Tamen quam putatis orationem habiturum apud ipsos Auriacum, dum ruentis ad communem servitutem populi gratulationes excipiet? Quibus demum artibus clades dissimulabit suas; aut inanes totius anni conatus excusabit? Sed quid Britanniam solam appellem Europam ipsam totam, Auditores, ad Comitia Batavica mox congregandam quâ fronte, quo vultu alloquetur: dum illa exultantem obtrudet multipli victoria Galliam; cuius Providentiam fallere, vel eludere Fortitudinem, vel certè spem avidam Gloriæ frustrari oppigneratâ toties fide promiserat? Iniquiorémne sibi Fortunam, vel per se, vel per fautores ac clientes, ut solet, suos causabitur? Evidem scimus probatum rebus adversis jamdiu Ducem: at quid Europam juvet ille, quem iratis natum fatis constanter experiatur? An verò, quod scriptitasse illum ferunt ad

Sabau-

Sabaudum post Nervindæ cladem, afferet; sibi ren-
esse cum Gallis gente turbulentâ ac præferoce:
contra quam nulla consilij ratio, nulla satis certa
prudentia sit? cui lex una belli audacia, summa
laus temeritas: quæ Victoriam quovis pretio bene
redemptam putet, atque, ut detur vincere, vitam
& mortem in æquo ponat? At itâne suis in rebus
Europa cæcutire obstinet; ut non sentiat victorijs
non dedoceri audaciam; neque suum ipsius fatum
tam citò immutandum, si heroica illa, quam Au-
riacus temeritatis arguit, fortitudo Gallis deponen-
da sit. An demum, uti declarat recens Numisma
ad solatium amici Fœderis, séque, & suos patien-
tiæ uni devovebit? Est sanè unde magnanimitati
diffisus, sibi ac cæteris ab longanimitate diuturnum
in tempus cautè provideat.

Conjurata non tam in Galliæ, quâm in tui ipsius
perniciem Europa, quamdiu jactari te ac deludi im-
pune patieris? Fatali quinque jam annorum expe-
rientiâ didiceras; quâm futile, quâm inane foret in
Auriaco fortitudinis præsidium: quid ab ipsius in-
dustriâ sperare possis, præsens hic annus edocet.
Illuc recedit ipsius astutiaæ fiducia, quo vana virtus
ostentatio reciderat: vel si quid sua illi fallacia
profuit, profuit hoc certè plurimum, te ipsam ut
falleret. Vide ergo delusa toties quam sis Auriaco
fidem deinceps habitura; qui dum quæstuosum
honorificumque sibi uni bellum tuis impensis alat
ac producat; nihil admodum putat interessere, suos
an alienos, hostes an amicos deceperit?

Tu interim gratulare tibi Gallia, & fremente
nequicquam hostium, qui te undique obseßam
premunt, Invidiâ, plaudere tibi: quod nullius nisi
caelstis opis indiga, tibi relicta uni contra Fœde-
ratas Europæ vires restare aliquando potueris.
Plus orbi infenso debes quâm amico. Intellexisti
nimi-

nimirum parùm utiles amicos , quos liceat hostes
contemnere: ac pares orbi tuas unius vires, quas
Ludovici dirigat prudentia , Cœli Providentia
sustentet.

Oratio habita Anno M. D. C. XCIII.

LUDOVICO
MAGNO
PACIFICO VICTORI
GRATULATIO
ORATIO II.

Quod dinturnum laboriosumque navigationis cursum expertis contingere solet, ut assoluti porum feliciter exantatos labores variisque periculorum casus non sine voluptate aliquâ meminerint; hoc sibi hodie longo gravique defuncta bello , & optatum Pacis adepta munus Europa tota gratulatur; Illustrissimi, Amplissimi Senatores, cæterique Auditores ornatissimi.

Redijt enimverò postliminio revocata tandem amica Pax, audita Superis pia populorum vota , & infestæ bellici incendij faces extinguuntur. Metum securitas, perturbationem quies, lætitia mœrorem deinceps excipiet ; & tristes funeiti belli ruinas tranquillæ Pacis comes felix rerum copia postmodum compensabit.

Gra*